

Avauspuheenvuoro ISON päihdetyön kehittämistyöryhmän kokouksessa
Savonlinnassa 1.2.2008
Jyrki Koskela
ISON päihdetyöryhmän puheenjohtaja

Tämän vuoden päihdetyön, myös itäsuomalaisen päihdetyön, keskeinen suurtahtuma tulee olemaan syyskuussa järjestettävät valtakunnalliset päihdepäivät, jolloin odotetaan Kuopioon toistatuhatta osanottajaa ajankohtaispäiville, joiden yleisaiheena on Inhimilliset ihanteet - rutisevat rakenteet.

Päihdepäivien vuoksi emme järjestä tänä vuonna perinteistä ISON päihdetyöntulevaisuusseminaaria, vaan keskitämme resurssimme päihdepäivien mallikkaaseen toteuttamiseen, jossa toivottavasti näkyy ohjelmasisällöissä ja päivien toteutuksessa itäsuomalainen näkökulma. Se on syrjäisten alueiden päihdetyön erityiskysymykset ja ennen kaikkea syrjäytymisvaarassa oleva ihminen.

Meillä on Itäsuomessa päihdetyön hyviä ja toimivia käytäntöjä, meillä on hankkeiden kautta saavutettua erityistä osaamista. Meillä on perus- ja erityispalveluissa kertynyttä kokemusta ja osaamista tuottaa laadukkaita päihdepalveluja.

Nyt on pidettävä huoli siitä, että uudistuvat rakenteet eivät ole syrjäyttäviä, sortavia rakenteita, jotka nostavat riman liian korkealle huonoimmassa asemassa oleville, vaikeimmin päihdeongelmallisille. Päinvastoin, uudistuvien rakenteiden on tuova palvelut kaikkien niitä tarvitsevien ulottuville niin, että täsmällistä apua voidaan tarjota oikeaan aikaan. Samalla on pidettävä huoli että työnsisällöt kehittyvät ja työkäytännöt uudistuvat. Ihmisen hyvinvoinnista ja ihmisyydestä on lopulta kyse.

Päihdepäivien aihe kertoo siitä suuresta historiallisesta muutos- ja kehitysvaiheesta, mitä eletään yhteiskunnassamme, koskien myös sen sosiaali- ja terveystaloutta ja yhteiskunnan hyvinvointipolitiikkaa. On kyse olemassa olevien rakenteiden murtumisesta ja niiden uudelleen järjestämisestä. Näistä rakennehankkeista keskeinen on PARAS-hanke ja sen myötä kysymys: miten uudet rakenteet vaikuttavat palvelujen järjestämiseen ja palvelujen saatavuuteen?

Mielenterveys- ja päihdetyön rakennehanke vaikuttaa varmasti tulevaisuuden päihdetyön organisoimiseen. Tässä kaikessa tulee olla esillä päihdetyön arvot ja eetos, syrjäytyneimmänkin ja vähäisimmänkin asian esillä pitäminen, palvelujen saatavuuden turvaaminen. On syytä puhua ihanteista ja unelmista, kun rakennetaan tulevaisuuden palvelujärjestelmää, ulottuuko palvelutarjonta myös syrjäseuduille, toteutuuko kansalaisten tasa-arvoisuus myös maantieteellisesti. Asiakkaan kotikunnan sijainti ei saa ratkaista sitä, minkä laatuista päihdepalveluita hänelle on tarjolla tulevaisuudessa.

Nyt eletään tilastojen ja vuosikertomusten kokoamisen vaihetta vuodessa. Päihdetyön erityispalvelujen osalta ensimmäisten hajatietojen tietojen mukaan näyttää nousevan huoli resursseista. Avohoitoon kohdentuva hoidon kysyntä kasvaa edelleen, tilastojen osoittavat asiakkuuksien ja hoitokäyntien lisäystä, tehtävän työn resurssit eivät ole kasvaneet, siis työntekijät ovat äärimmäisen tiukoilla omassa työjaksamisessaan, jonotusajat hoitoon pääsemisessä pitenevät.

Laitoshoidon toteutuneet hoitopäivät vähenivät entisestään, hoidon kysyntä, tarve ja palvelujen tarjonta eivät kohtaa. Laman ajalla muodostunut säästöajattelu leikkauksineen jatkuu, hoitopääsykynnykset kasvavat. Nykymuotoisen laitoshoidon toimintaedellytykset heikkenevät.

Onko päihdeongelmaisella olemassa oikeutta hänelle tarkoituksenmukaiseen hoitoon ja kuntoutukseen? Nyt oikeuden määrittää, ei asiakkaan terveys tai sosiaalinen tilanne, vaan kunnan kassatilanne. Viime vuoden loppu järkyttävää tositarinaa, kun maksusitoumuksia evättiin jo kesästä alkaen perusteena määrärahojen loppuminen. Tiedän tapauksia, että samoja hoitoon pyrkineitä ihmisiä hoidettiin myöhemmin keskussairaaloiden teho-osastoilla. Hoitamattomuus on edelleen kallein ja epäinhimillisin ratkaisu. Jotakin on pahasti pielessä, kun aktiivisestikin hoitoon hakeutuvat torjutaan, saati että hoitoonohjausta käytettäisiin ennaltaehkäisevänä toimenpiteenä vaikeimmin ongelmaisten kohdalla.

Tässä tilanteessa ovat tunteet ja asenteet ovat liian suuressa merkityksessä, tilanteessa, jossa asioita tulisi tarkastella tosiasioiden valossa rationaalisesti ajatellen. Hoidon tarpeen arviointi on päihdeongelmaisen kohdalla tapahduttava myös hoitotakuun mukaisesti, päihdeongelma tai ei edes päihtymys saa olla esteenä hoidon tarpeen arvioinnille. Tämä asettaa haasteita terveydenhuollon, päihdehuollon ja mielenterveystyön toimivalle vuorovaikutukselle ja selkeälle työnjaolle. Raja-aidat eri toimijoiden välillä on kaadettava ja niiden sijaan rakennettava toimivat käytännöt ja selkeät sopimukset asioiden asiakaslähtöiselle ja joustavalle hoitamiselle.

Päihdetyön kehittämishankkeissa tehdään hyvää työtä, saavutetaan tuloksia ja luodaan uusia käytäntöjä ja toimintamalleja. Niiden todellinen merkitys nähdään siinä, miten projektin päättyessä saadaan saavutetut käytännöt jatkossa toimimaan, kuinka turvataan löydettyjen mallien jatkuvuus. Näitä ratkaisuja tehtäessä on kyse rahasta, mutta myös asenteista ja arvoista.

Meidän päihdehuollon väen viestin tulee olla yksinkertaisesti: Toivo on totta, että päihdeongelmaisen muutos ja toipuminen on todella mahdollista. Päihdehoitoon kannattaa ja tulee varata riittävät talouden resurssit. Päihdeongelmainen tarvitsee apua niin ammatillista kun vertaistuellista apua. Päihdehuolto- ja hoito on tuon avun organisoitunutta järjestämistä. Päihdehuolto toimii tehokkaasti, taloudellisesti, laadukkaasti ja tuloksellisesti. Ihmisellä on oikeus siihen, että hänen hätäänsä reagoidaan, hänen avuntarpeensa tunnistetaan, että hän saa tarvitsemansa avun oikeaan aikaan. Sitä avun tuottamista palvelee niin erityiset avo- ja laitoshoidon palvelut, hankkeiden kautta tehtävä työ, alan tutkimus ja kehittämistoiminta, ja myös peruspalveluissa: sosiaali- ja terveyshuollossa tehtävä päihdetyö. Huomattava osa tästä työstä tapahtuu myös julkisen sektorin ulkopuolella, vertaistukiryhmissä ja järjestöjen tekemässä päihdetyössä. Tämän päivän Suomessa päihdetyö on yhteistyötä, tuon yhteistyön käytäntöjä tulee kaikin tavoin kehittää niin, että ihminen olisi koko elämänkaarensa ajan kynnyksettömästi avun ulottuvilla. Sen turvaaminen on yksi keskeinen ISON verkostoituneen päihdetyön tehtävä nyt ja tulevaisuudessa.